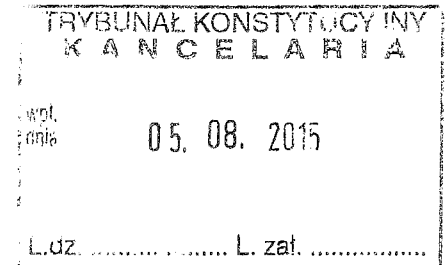

Warszawa, 4. 08. 2015 r.

V.512.16.2015.EG

Trybunał Konstytucyjny
Warszawa

sygn. akt SK 16/15

**Pismo procesowe
Rzecznika Praw Obywatelskich**

W nawiązaniu do pisma z dnia 16 czerwca 2015 r., w którym Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu dotyczącym skargi konstytucyjnej M K (dalej: „Skarżący”), niniejszym przedstawiam następujące stanowisko:

*art. 98 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (ówczesny Dz. U. z 2012 r., poz. 1376 ze zm., obecnie Dz. U. z 2015 r., poz. 128 – dalej: „PrB”), w zakresie, w jakim pozwala wystawić bankowy tytuł egzekucyjny i nadać na ów tytuł klauzulę wykonalności przeciwko spadkobiercom osoby, która dokonała czynności bankowej z bankiem **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 oraz z art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm. – dalej: „Konstytucja”).*

UZASADNIENIE

I. Stan faktyczny

Ze stanu faktycznego niniejszej sprawy wynika, iż w dniu kwietnia 2013 r.

P S.A. (dalej: „Bank”) wystawił przeciwko

Skarżącemu, a także przeciwko M W () i R K (), tj. pozostałym spadkobiercom zmarłej J K (), bankowy tytuł egzekucyjny nr

Postanowieniem z dnia czerwca 2013 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w K : nadał klauzulę wykonalności ww. bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, stwierdzając, iż spełnia on wszelkie warunki przewidziane w art. 96 i art. 97 *PrB* i jednocześnie egzekucja jest dopuszczalna w świetle art. 98 ust. 2 *PrB*. W uzasadnieniu powołano się na uchwałę Sądu Najwyższego (dalej: „*SN*”) z dnia 7 maja 2010 r. (sygn. akt III CZP 18/10 – dalej: „*Uchwała z 2010 r.*”), zgodnie z którą bankowemu tytułowi egzekucyjnemu wystawionemu przeciwko spadkobiercom dłużnika będącego osobą wymienioną w art. 97 ust. 1 *PrB*, jako tytułowi egzekucyjnemu wystawionemu zgodnie z prawem, może zostać nadana klauzula wykonalności.

Na skutek skargi złożonej przez *Skarżącego* oraz R K , Sąd Rejonowy w K w dniu października 2013 r. postanowił utrzymać w mocy postanowienie referendarza sądowego oraz umorzyć postępowanie w zakresie dotyczącym wniosków o udzielenie zabezpieczenia i o zawieszenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w K w sprawie o sygn. akt

W skardze konstytucyjnej wskazano, iż J K zmarła w dniu 2010 r. Po jej śmierci, *Skarżący*, jego zwracali się do instytucji bankowych z prośbą o przekazanie informacji na temat rachunków bankowych i wysokości zadłużenia zmarłej. Niemniej jednak nie udzielono im odpowiedzi, powołując się na tajemnicę bankową i jednocześnie stwierdzając, iż przekazanie żądanych informacji możliwe jest w stosunku do osób, które są spadkobiercami i przedstawią postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku lub akt poświadczenia dziedziczenia.

Skarżący, jak i pozostali spadkobiercy nabyli spadek po zmarłej na podstawie aktu poświadczenia dziedziczenia z dnia lutego 2011 r. W przedmiotowej sprawie, wobec braku wiedzy na temat faktycznego zadłużenia zmarłej, spadkobiercy nie złożyli oświadczenia w przedmiocie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza lub w przedmiocie odrzucenia spadku w ustawowym sześciomiesięcznym terminie.

Pismem z dnia lipca 2012 r., spadkobiercy złożyli wniosek do Sądu Rejonowego w K o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza pod wpływem błędu i na rozprawie z dnia października 2012 r. złożyli oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza (sygn. akt). Z informacji posiadanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, iż sąd pierwszej instancji oddalił złożony wniosek. Obecnie na skutek wniesienia apelacji sprawa jest w toku przed Sądem Okręgowym w K (sygn. akt).

W niniejszej sprawie w dniu 23 stycznia 2014 r. Trybunał Konstytucyjny wydał postanowienie tymczasowe (sygn. akt Ts 6/14) w oparciu o art. 50 ust. 1 *ustawy o TK*, na podstawie którego wstrzymał wykonanie postanowienia referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w K z dnia czerwca 2013 r. (sygn. akt), utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Rejonowego w K z dnia października 2013 r. (sygn. akt) oraz zawiesił postępowanie egzekucyjne w sprawie o sygn. akt .

II. Warunki dopuszczalności orzekania przez Trybunał Konstytucyjny

Przedstawiony powyższej stan faktyczny sprawy sprowadza się w istocie do zagadnienia konstytucyjności przepisu art. 98 ust. 2 *PrB*, w zakresie w jakim pozwala wystawić bankowy tytuł egzekucyjny i nadać na ów tytuł klauzulę wykonalności przeciwko spadkobiercom osoby, która dokonała czynności bankowej z bankiem.

Mając na uwadze okoliczność, iż instytucja bankowego tytułu egzekucyjnego była już przedmiotem analizy w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, por. wyrok:

– z dnia 16 maja 1995 r. (sygn. akt K 12/93) wydany na gruncie poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 1992 r., Nr 72, poz. 359 ze zm. – dalej: „*PrB z 1989 r.*”) w sprawie z wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich – (dalej: „*Wyrok z 1995 r.*”),

– z dnia 26 stycznia 2005 r. (sygn. akt P 10/04) w sprawie zainicjowanej pytaniem prawnym Sądu Rejonowego we Włoszczowej – (dalej: „*Wyrok z 2005 r.*”),

– z dnia 14 kwietnia 2015 r. (sygn. akt P 45/12) wydany na skutek połączonych pytań prawnych Sądu Rejonowego w Koninie – (dalej: „*Wyrok z 2015 r.*”),

na wstępie ustalenia wymaga, czy zostały spełnione przesłanki pozwalające na merytoryczne rozpoznanie niniejszej sprawy.

Nie powinna budzić wątpliwości okoliczność, iż pierwszy przywołany *Wyrok z 1995 r.* nie stanowi przeszkody do orzekania w niniejszej sprawie. Dotyczył on bowiem innego stanu prawnego, tj. ówczesnie obowiązującej ustawy *PrB z 1989 r.* i zapadł na gruncie przepisów Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1992 r., Nr 84, poz. 426).

W drugim wspomnianym orzeczeniu, tj. w *Wyroku z 2005 r.* Trybunał ocenił konstytucyjność regulacji przyznającej bankom uprawnienie do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych w kontekście prawa do sądu w związku z zasadą demokratycznego państwa prawnego i ochroną praw konsumentów. Trybunał orzekł, że art. 96 ust. 1 w związku z art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.) jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 76 *Konstytucji* oraz nie jest niezgodny z art. 2 *Konstytucji*.

W uzasadnieniu do ww. orzeczenia Trybunał uznał, iż zasadniczo bankowy tytuł egzekucyjny nie może być uznany za instytucję naruszającą gwarancję prawa do sądu, ze względu na samą możliwość dopuszczenia do postępowania egzekucyjnego bez uprzedniego rozstrzygnięcia sądowego co do *meritum* sprawy. Przy czym, wyraźnie zaakcentowano, iż „(...) *nie można jednak wykluczyć, że występowanie (jeśli rzeczywiście ma to miejsce) niekorzystnej dla klientów banków praktyki, której przejawem byłoby omijanie powinności ciężących wobec konsumentów w zakresie wyjaśnienia charakteru i skutków prawnych oświadczenia dłużnika o dobrowolnym poddaniu się egzekucji, brak rzetelności i zaskakiwanie osób korzystających z usług finansowych stosowaniem instrumentów, których znaczenia i sensu nie byli oni w stanie ocenić w momencie zawierania umowy – może prowadzić w przyszłości do eliminacji rozwiązania przyjętego w kwestionowanych przepisach prawa bankowego. Należy bowiem raz jeszcze podkreślić, że o dopuszczalności analizowanej instytucji decyduje w równym stopniu jej treść i charakter, jak i całokształt warunków, w których otoczeniu instytucja ta funkcjonuje (...).*”

Natomiast w najnowszym *Wyroku z 2015 r.* Trybunał rozpoznał połączone pytania prawne Sądu Rejonowego w Koninie dotyczące zgodności z *Konstytucją* całości przepisów *PrB* regulujących instytucję bankowego tytułu egzekucyjnego, tj. art. 96, art. 97, art. 98.

W ww. orzeczeniu Trybunał uznał, iż art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 *PrB* są niezgodne z art. 32 ust. 1 *Konstytucji* i tracą moc obowiązującą z dniem 1 sierpnia 2016 r. Ponadto, Trybunał postanowił na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 *ustawy o TK* umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie. Do uzasadnienia ww. wyroku zostały złożone dwa zdania odrębne.

W ww. sprawie pytający sąd zarzucił niezgodność przepisów stanowiących podstawę wystawiania bankowego tytułu egzekucyjnego z zasadą równego traktowania w trzech aspektach: w relacji między bankiem a klientem, w relacji między bankami jako wierzycielami a pozostałymi wierzycielami oraz w relacji między dłużnikami banków a dłużnikami innych podmiotów. Niemniej jednak z uwagi na konkretny charakter kontroli oraz konieczność uwzględnienia przesłanki funkcjonalnej Trybunał ograniczył się do zbadania zgodności art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 *PrB* z zasadą równości w relacji bank - klient.

Zdaniem Trybunału, skoro bank i jego klient są stronami prywatnoprawnego stosunku zobowiązaniowego, opartego ze swej natury na prawnej równości stron i autonomii woli stron (cecha relewantna), to powinni mieć równe możliwości obrony swych praw i interesów wynikających z umowy. W tym kontekście przywilej, jaki przysługuje bankom (podmiotom o silniejszej pozycji na rynku) w postaci możliwości wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego, zastępującego w istocie orzeczenie sądu, został uznany za zbyt daleko idący i naruszający zasadę równości.

Trybunał podkreślił, iż w tym wypadku bank staje się w istocie sędzią we własnej sprawie (*iudex in causa sua*). Natomiast na klienta zostaje przerzucony cały ciężar obrony w postaci jedynie formalnej możliwości odwołania się od postanowienia sądu o nadaniu bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności lub wniesienia powództwa przeciwegzekucyjnego, które toczy się przy jednoczesnym prowadzeniu postępowania egzekucyjnego, co jest niedopuszczalne z punktu widzenia zasady równości.

Dodatkowo Trybunał zwrócił uwagę na okoliczność, iż przepisy regulujące instytucję bankowego tytułu egzekucyjnego są nieprecyzyjne, gdyż nie określają w sposób nie budzący wątpliwości czynności bankowej, której dotyczy oświadczenie o poddaniu się egzekucji, w sytuacji gdy strony zawierają równocześnie więcej niż jedną umowę, a także nie precyzują w sposób jednoznaczny kwoty zadłużenia, do której bank może wystawić bankowy tytuł egzekucyjny.

Trybunał postanowił na podstawie art. 190 ust. 3 *Konstytucji* odroczyć utratę mocy obowiązującej przepisów uznanych za niekonstytucyjne do dnia 1 sierpnia 2016 r. W uzasadnieniu do wyroku wyjaśniał jednocześnie, iż w okresie odroczenia zakwestionowane przepisy, pomimo obalenia w stosunku do nich domniemania konstytucyjności, powinny być stosowane przez ich adresatów, w tym przez sądy, o ile wcześniej nie zostaną uchylone bądź zmienione przez ustawodawcę. Trybunał wyraźnie podkreślił, iż uprzednia inicjatywa ustawodawcza byłby bardzo pożądana ze względu na kwestię wznowiania postępowań na podstawie art. 190 ust. 4 *Konstytucji*. W sytuacji bowiem, gdy ustawodawca zmieni prawo przed upływem terminu odroczenia, to zmiana ta ma swoje źródło w derogacji dokonanej przez ustawodawcę, a nie przez Trybunał, dlatego nie znajduje zastosowania art. 190 ust. 4 *Konstytucji*, dotyczący wznowienia postępowań – por. wyrok Trybunał z dnia 16 lutego 2010 r. (sygn. akt P 16/09) i przywołane tam orzecznictwo.

Niezależnie od powyższego, należy wskazać, iż w dniu 14 listopada 2014 r. z inicjatywy Sądu Rejonowego w Toruniu zostało skierowane pytanie prawne do Trybunału, czy przepis art. 98 ust. 2 i art. 96 ust. 1 *PrB* jest zgodny z art. 2, art. 20, art. 32 ust. 1 zd. 1, art. 64 ust. 2 i art. 76 *Konstytucji* w zakresie, w jakim uprawnia bank do wystawiania bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercom dłużnika także w sytuacji, w której nie wystawił go uprzednio przeciwko zmarłemu dłużnikowi. Sprawa jest zarejestrowana pod sygn. akt P 66/14 i nie została dotychczas rozpoznana.

Mając na uwadze powyższe, a w szczególności przywołane orzecznictwo dotyczące instytucji bankowego tytułu egzekucyjnego, należy stwierdzić, iż obecnie obowiązujący art. 98 ust. 2 *PrB* pozwalający na wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego i nadanie na ów tytuł klauzuli wykonalności przeciwko spadkobiercom osoby, która dokonała czynności bankowej z bankiem dotychczas nie był badany przez Trybunał pod kątem zgodności z *Konstytucją*. Wprawdzie ww. przepis był objęty przedmiotem zaskarżenia (sprawa o sygn. akt P 45/12), niemniej jednak w *Wyroku z 2015 r.* Trybunał nie badał konstytucyjności art. 98 ust. 2 *PrB*, umarzając w tym zakresie postępowanie z powodów formalnych, tj. braku przesłanki funkcjonalnej.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich okoliczność, iż *Wyroki Trybunału z 2005 r. i 2015 r.* dotyczyły 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 *PrB*, a więc przepisów podstawowych dla instytucji bankowego tytułu egzekucyjnego, nie wyklucza możliwości dokonania przez Trybunał oceny zgodności z *Konstytucją* przepisu szczególnego, jakim jest art. 98 ust. 2 *PrB*. Z brzmienia tego

przepisu wynika bowiem odrębna treść normatywna, rozszerzająca podmiotowy zakres zastosowania instytucji bankowego tytułu egzekucyjnego. W konsekwencji argumentacja zawarta w skardze konstytucyjnej koncentruje się na sytuacji spadkobierców kredytobiorcy, a więc nie jest tożsama przedmiotowo ze sprawami dotychczas rozstrzyganymi.

Należy przyjąć, iż z punktu widzenia *Skarżącego* niewątpliwie najbardziej istotną kwestią byłoby doprowadzenie do wznowienia postępowania klauzulowego w razie wydania przez Trybunał ewentualnego orzeczenia o niekonstytucyjności art. 98 ust. 2 *PrB* we wskazanym zakresie.

Co istotne, pogląd wykluczający generalnie możliwość wznowienia postępowania egzekucyjnego utracił aktualność, wobec zmiany stanu prawnego wynikającej z wprowadzenia art. 399 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (aktualny Dz. U. z 2014 r., poz. 101 ze zm. – dalej: „*kpc*”) – tak też *Dolecki H. (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II, Lex 2013*. W świetle art. 399 § 2 *kpc* na podstawie określonej w art. 401(1) *kpc* (tj. w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie) postępowanie może być wznowione również w razie zakończenia go postanowieniem. Mając natomiast na uwadze, iż art. 13 § 2 *kpc* odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o procesie także w innych rodzajach postępowań, możliwe jest powołanie się na art. 399 § 2 *kpc* w odniesieniu do innych postępowań np. postępowania klauzulowego. Za takim stanowiskiem przemawia „*prokonstytucyjna wykładnia*” art. 399 § 2 *kpc*, uwzględniająca treść art. 190 ust. 4 *Konstytucji* – tak też postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2015 r. (sygn. akt P 7/12).

W tym kontekście podkreślić należy, iż nawet przy założeniu, iż *Wyrok z 2015 r.*, mógłby zostać uznany za adekwatny do stanu niniejszej sprawy, to i tak *Skarżący* zostaje pozbawiony możliwości ewentualnego wznowienia postępowania egzekucyjnego w okresie odroczenia, tj. do 1 sierpnia 2016 r. Nie wykluczone również, iż ustawodawca podejmie – sugerowane przez Trybunał – działania mające na celu uchylenie lub zmianę zakwestionowanych przepisów, a wówczas wznowianie postępowań w ogóle nie byłoby możliwe.

Jednocześnie wskazać należy, iż w orzecznictwie Trybunału prezentowany jest pogląd, zgodnie z którym orzeczenie z odroczonym skutkiem – jako zasada – nie powoduje skutków w sferze spraw indywidualnych, opartych na konstytucyjnie zdyskwalifikowanej normie, jeśli ustawodawca zechce w terminie wydać przepisy zastępujące przepisy, co do których orzeczono

niekonstytucyjność. Niemniej jednak w stosunku do osób inicjujących kontrolę konkretną konstytucyjności w wyniku złożenia skargi konstytucyjnej, możliwe jest zastosowanie tzw. „przywileju korzyści”. Polega on na przyznaniu podmiotom inicjującym kontrolę konstytucyjności, poprzez złożenie skutecznej skargi, możliwości wznowienia ich postępowań. Przywilej ten jednak każdorazowo ma swe źródło w stosownym orzeczeniu o niekonstytucyjności kontrolowanej normy i umożliwia wznowienie postępowania na podstawie art. 190 ust. 4 *Konstytucji* nawet w okresie odroczenia skutku wyroku – tak też przykładowo Trybunał w wyroku z dnia 24 października 2007 r. (sygn. akt SK 7/06).

W wyniku wydania *Wyroku z 2015 r.* doszło więc do swoistej dekompletacji na przyszłość normy prawnej zawartej w art. 98 ust. 2 *PrB*, nie nastąpiła jednak utrata jej mocy obowiązującej, zaś istotna część tej normy nie została dotychczas poddana kontroli Trybunału.

Konkludując, zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, zostały spełnione wymogi formalne pozwalające na wydanie orzeczenia w sprawie ze skargi konstytucyjnej *Skarżącego*.

III. Instytucja bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercom dłużnika

Odnosząc się do istoty regulacji wynikającej z art. 98 *PrB* w pierwszej kolejności wyjaśnić należy, iż stanowi ona odstępstwo od reguły bezpośredniości wyrażonej w art. 97 *PrB*, zgodnie z którą co do zasady sąd może nadać klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu wyłącznie przeciwko osobie, która bezpośrednio z bankiem dokonywała czynności bankowej albo jest dłużnikiem banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z czynności bankowej i złożyła pisemne oświadczenie o poddaniu się egzekucji oraz gdy roszczenie objęte tytułem wynika bezpośrednio z tej czynności bankowej lub jej zabezpieczenia – tak też *Ofiarski Z., Prawo bankowe. Komentarz, Lex 2013.*

W świetle art. 98 ust. 2 *PrB*, jeżeli po dokonaniu czynności bankowej, o której mowa w art. 97 ust. 1 *PrB*, obowiązek spełnienia świadczenia przeszedł na inne osoby w wyniku spadkobrania lub przekształcenia osoby prawnej albo gdy zachodzi potrzeba egzekucji z majątku wspólnego małżonków, podstawą egzekucji może być tytuł wykonawczy oparty na bankowym tytule egzekucyjnym zaopatrzonym w sądową klauzulę wykonalności nadaną przez sąd przeciwko tym osobom. Na mocy przywołanego przepisu rozszerzono więc zakres podmiotowy możliwego zastosowania bankowego tytułu egzekucyjnego o następujące kategorie podmiotów: osobę, na którą

przeszedł obowiązek spełnienia świadczenia w wyniku spadkobrania lub przekształcenia osoby prawnej oraz w sytuacji, gdy zachodzi potrzeba egzekucji z majątku wspólnego małżonków.

Uprawnienie banku do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercom dłużnika było kilkakrotnie przedmiotem rozważań *SN*.

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w uchwale z dnia 7 stycznia 2004 r. (sygn. akt III CZP 98/03 – dalej: „*Uchwała z 2004 r.*”) przepis art. 98 ust. 2 *PrB* nie reguluje kwestii wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercom, a przewiduje wyłącznie możliwość nadania klauzuli wykonalności przeciwko „innym osobom”, tj. spadkobiercom dłużnika. *SN* wyjaśnił, iż pisemne oświadczenie o poddaniu się egzekucji, przewidziane w art. 97 *PrB* i wynikające z niego konsekwencje dla składającego oświadczenie (dłużnika banku) nie przechodzą na podstawie przepisów o dziedziczeniu na podmiot, który nie podpisał takiego oświadczenia (spadkobiercę dłużnika). Tym samym, w przywołanej uchwale dopatrywano się intencji *SN* do wyeliminowania możliwości posłużenia się przez banki bankowym tytułem egzekucyjnym, gdy do następstwa prawnego (spadkobrania) doszło przed jego wystawieniem. Nie był to jednak pogląd jednolity, co w konsekwencji przełożyło się na różnorodność praktyki orzeczniczej.

Zagadnienie dotyczące możliwości wystawienia przez bank bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercy dłużnika pojawiło się również w późniejszym orzecznictwie i było przedmiotem uchwały z dnia 16 stycznia 2009 r. (sygn. akt III CZP 132/08 – dalej: „*Uchwała z 2009 r.*”). Wówczas *SN* wykluczył dopuszczalność wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego po śmierci dłużnika banku przeciwko temu dłużnikowi, niemniej jednak uznał, iż następca prawny dłużnika banku, zarówno szczególny, jak i ogólny wstępuje w prawa i obowiązki niemajątkowe dłużnika, ale także w całą sytuację prawną poprzednika prawnego, wykreowaną m.in. złożeniem przez niego właściwego oświadczenia egzekucyjnego. Według *SN* podstawy prawnej wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercy zmarłego dłużnika należy poszukiwać w przepisie ogólnym, poświęconym zasadom wystawienia takiego tytułu, jeżeli art. 98 ust. 2 *PrB* reguluje tylko kwestie nadawania klauzuli wykonalności istniejącemu tytułowi przeciwko wymienionym w tym przepisie osobom.

W kolejnej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r. (sygn. akt III CZP 18/10 – dalej: *Uchwała z 2010 r.*) *SN* uznał, iż bank jest uprawniony do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercom dłużnika będącego osobą wymienioną w art. 97 ust. 1 *PrB*. Takiemu bankowemu tytułowi egzekucyjnemu może zostać nadana sądowa klauzula wykonalności. Za trafne uznano więc stanowisko wyrażone w *Uchwale z 2009 r.* W ocenie *SN*

przewidziana w art. 98 § 2 *PrB* możliwość nadania przez sąd klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, wystawionemu przeciwko dłużnikowi banku przeciwko spadkobiercom dłużnika, nie tylko nie świadczy o niedopuszczalności wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego po śmierci dłużnika przeciwko jego spadkobiercom, ale przemawia za jego dopuszczalnością.

Ww. stanowisko zostało podtrzymane przez *SN* w postanowieniu z dnia 10 października 2014 r. (sygn. akt III CZP 72/14), w którym odmówiono podjęcia uchwały jednocześnie stwierdzając, iż nie ma podstaw do podważenia ustabilizowanego stanowiska, zgodnie z którym bank jest uprawniony do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercom dłużnika będącego osobą wymienioną w art. 97 ust. 1 *PrB* i nadania takiemu tytułowi sądowej klauzuli wykonalności (*Uchwała z 2010 r.*, *Uchwała z 2009 r.*). Jednocześnie podkreślono, iż następca prawny dłużnika banku wstępuje w prawa i obowiązki majątkowe dłużnika, w tym także w całą sytuację prawną poprzednika prawnego wytworzoną m.in. złożeniem przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji w zakresie zindywidualizowanego roszczenia banku.

Podsumowując, sądy stoją na stanowisku, że możliwe jest wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkobiercom strony czynności bankowej, a następnie nadanie przeciwko nim klauzuli wykonalności. Natomiast niedopuszczalne jest wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko osobie zmarłej.

IV. Problematyka dostępu spadkobierców do informacji o sytuacji majątkowej osoby zmarłej

Z sygnałów napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, iż obywatele mają znaczące trudności w uzyskaniu od instytucji bankowych informacji związanych z sytuacją majątkową ich bliskich osób zmarłych. W praktyce bardzo często zdarzają się przypadki, kiedy posiadacze rachunku bankowego nie korzystają z ustanowienia dyspozycji na wypadek śmierci, przewidzianej w art. 56 *PrB*, a także nie pozostawiają osobom najbliższym informacji o umowach zawartych z bankiem. Wówczas członkowie rodziny, którzy nie pozyskali wiedzy o podmiocie, z którym zmarły przed śmiercią zawarł umowę, zasadniczo nie są w stanie ustalić, w jakich instytucjach bankowych zmarły zaciągnął zobowiązania lub pozostawił oszczędności. Trudności wynikają przede wszystkim z liczby instytucji, u których należałoby poszukiwać ww. informacji

oraz z konieczności przedstawienia stosownych dokumentów potwierdzających prawo do ubiegania się o taką informację.

Zgodnie bowiem z ugruntowaną praktyką banki, powołując się na tajemnicę bankową, odmawiają udzielenia jakichkolwiek informacji do czasu przedstawienia prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku lub aktu poświadczenia dziedziczenia. Tym samym, przyszli spadkobiercy, nie mają wystarczających danych na temat masy spadkowej na podstawie, których mogliby podjąć decyzję w przedmiocie sposobu przyjęcia spadku (wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza) lub odrzucenia spadku.

W świetle art. 1015 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r., poz. 121 ze zm. – dalej: „*kc*”), który znajduje zastosowanie do analizowanej sprawy *Skarżącego*, oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Natomiast brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku (§ 2). Stosownie zaś do treści art. 1026 *kc* stwierdzenie nabycia spadku oraz poświadczenie dziedziczenia nie może nastąpić przed upływem sześciu miesięcy od otwarcia spadku, chyba że wszyscy znani spadkobiercy złożą już oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku.

Z powyższego wynika więc, iż w okresie pomiędzy śmiercią kredytobiorcy, a momentem, w którym spadkobiercy mają możliwość złożenia jednostronnego oświadczenia woli, które w konsekwencji kształtuje ich sytuację prawną jako następców prawnych, nie jest możliwe zweryfikowanie w instytucjach bankowych, czy zmarły pozostawił długi spadkowe i w jakiej wysokości.

Oczywiście w sytuacji, gdy doszło do przyjęcia spadku wprost na skutek upływu sześciomiesięcznego terminu do złożenia stosownego oświadczenia, nie jest wykluczone skorzystanie z instytucji uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu lub groźby (art. 1019 *kc*). Niemniej jednak, w takim wypadku ciężar dowodu obciąża spadkobiercę, który powinien wykazać, iż brak wiedzy o stanie spadku zaistniał, pomimo podjęcia właściwych i możliwych działań zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku – tak też postanowienie *SN* z dnia 5 lipca 2012 r. (sygn. akt IV CSK 612/11).

Jednocześnie należy wspomnieć, iż ustawą z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 539) został znowelizowany

m.in. § 2 art. 1015 w ten sposób, iż brak oświadczenia spadkobiercy w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania będzie jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (zasada odpowiedzialności z tzw. dobrodziejstwem inwentarza). Przy czym, przepis ten zacznie obowiązywać dopiero od dnia 18 października 2015 r. i nie ma wpływu na sytuację prawną *Skarżącego*.

Podkreślić jednak należy, iż głównym powodem wprowadzenia ww. zmiany było stwierdzenie, iż dotychczas obowiązująca zasada odpowiedzialności nieograniczonej nie zapewniała spadkobiercom należytej ochrony przed niespodziewaną odpowiedzialnością za długi spadkowe przewyższające wartość aktywów spadkowych. W uzasadnieniu do ww. projektu wyjaśniono, iż obowiązujący stan prawny, wyznaczający sześciomiesięczny termin na złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, był krytykowany zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie sądowym. Wskazano również, iż w warunkach dość niskiej świadomości prawnej w naszym społeczeństwie, nierzadkie są przypadki, gdy ktoś popada w długi, dlatego że nie zdaje sobie sprawy z konsekwencji swojej bierności w zakresie składania oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Na podstawie skarg kierowanych do Rzecznika można stwierdzić, iż banki, wobec braku szczegółowych regulacji prawnych, stosują różne procedury normujące skutki śmierci strony umowy kredytowej. Niektóre nie zaprzestają naliczania oprocentowania i nie zmieniają sposobu oprocentowania kredytu, część zawiesza naliczanie oprocentowania do czasu uprawomocnienia się postępowania w sprawie nabycia spadku, a jeszcze inne uznają całe zobowiązanie kredytowe za natychmiast wymagalne i od tych środków naliczają odsetki według stopy odsetek maksymalnych.

Ww. okoliczności niewątpliwie pogłębiają niekorzystną sytuację spadkobierców, wobec którym z jednej strony nie zapewnia się dostępu do informacji o stanie zobowiązań zmarłego i jednocześnie – stosownie do przepisów *PrB* – przewiduje się możliwość wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego przez bank i w konsekwencji egzekwowania należności z pominięciem fazy postępowania rozpoznawczego przed sądem.

V. Uzasadnienie zarzutów niezgodności z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 *Konstytucji*

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Trybunału Konstytucyjnego prawo do sądu stanowi jedno z podstawowych praw jednostki i fundamentalną gwarancję praworządności, składa się na nie w szczególności: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem; 2) prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd; 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy – por. np. wyroki Trybunału z dnia 19 lutego 2003 r. (sygn. akt P 11/02) oraz z dnia 24 października 2007 r. (sygn. akt SK 7/06).

W kontekście stawianych zarzutów przez *Skarżącego* istotny jest drugi ze wskazanych komponentów prawa do sądu, a mianowicie prawo do odpowiednio ukształtowania procedury sądowej, zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności. Zdaniem Trybunału sens tej gwarancji konstytucyjnej sprowadza się do takiego ukształtowania środków proceduralnych, które umożliwiałyby zrównoważenie pozycji procesowej każdej ze stron. „(...) *Sprawiedliwa procedura sądowa powinna zapewniać stronom uprawnienia procesowe stosowne do przedmiotu prowadzonego postępowania. Zgodnie z wymogami rzetelnego procesu, uczestnicy postępowania muszą mieć realną możliwość przedstawienia swoich racji, a sąd ma obowiązek je rozważyć (...)*” – por. wyrok z dnia 13 maja 2002 r. (sygn. akt SK 32/01).

W innym wyroku Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że: „(...) *Sprawiedliwość proceduralna należy do istoty konstytucyjnego prawa do sądu, albowiem prawo do sądu bez zachowania standardu rzetelności postępowania byłoby prawem fasadowym (...)*”. Wprawdzie pojęcie sprawiedliwości proceduralnej nie ma ściśle sprecyzowanego znaczenia, niemniej jednak należy przyjąć, iż oprócz takich gwarancji jak możliwość bycia wysłuchanym, czy ujawnianie w czytelny sposób motywów rozstrzygnięcia, w stopniu umożliwiającym weryfikację sposobu myślenia sądu, obejmuje również zapewnienie przewidywalności dla uczestnika postępowania, przez odpowiednią spójność i wewnętrzną logikę mechanizmów, którym jest poddany – por. wyroki Trybunału z dnia 16 stycznia 2006 r. (sygn. akt SK 30/05) oraz z dnia 21 lipca 2009 r. (sygn. akt K 7/09).

Natomiast za niekonstytucyjne – według Trybunału – należy uznać wszelkie uregulowania, które uniemożliwiają albo nadmiernie utrudniają skuteczną ochronę praw na drodze sądowej, przy czym chodzi tu między innymi o utrudnienia wynikające z nieodpowiedniego ukształtowania procedury – tak też w wyroku z dnia 12 marca 2002 r. (sygn. akt P 9/01).

Na podstawie powyższej przytoczonych tez z orzecnictwa Trybunału można sformułować wniosek, iż spory cywilnoprawne powstające na tle stosunków prawnych opartych na zasadzie równorzędności stron powinny być rozpatrywane w postępowaniu sądowym, które urzeczywistnia zasadę równości stron.

Co istotne, odwołanie się do zasady równości wobec prawa, wywiedzionej z art. 32 ust. 1 *Konstytucji* w postępowaniu skargowym, musi być poprzedzone określeniem prawa rangi konstytucyjnej w związku, z którym zasada ta została naruszona. Innymi słowy, art. 32 ust. 1 *Konstytucji* może stanowić wzorzec kontroli w razie wskazania jakie prawo, wynikające z innych przepisów, jest uregulowane z naruszeniem zasady równości. Taki związek istnieje między zarzutami dotyczącymi naruszenia art. 45 ust. 1 *Konstytucji* a zarzutem naruszenia art. 32 ust. 1 *Konstytucji* – tak też *L. Bagińska, Skarga konstytucyjna, Warszawa 2010*. Podnosi się bowiem, iż poprzez zagwarantowanie równouprawnienia stron, realizuje się prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości, co koreluje z konstytucyjną zasadą równości, wyrażoną w art. 32 ust. 1 *Konstytucji* i stanowi aspekt prawa do sądu. W ocenie Trybunału jedną z podstawowych zasad odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej jest tzw. zasada równości broni, rozumiana jako zrównoważenie pozycji procesowej stron, wyznaczająca rodzaj i zakres dostępnych proceduralnie środków obrony praw i interesów na drodze sądowej – tak też wyrok z dnia 28 lipca 2004 r. (sygn. akt P 2/04).

Natomiast z art. 64 ust. 1 *Konstytucji* wynika prawo podmiotowe jednostki obejmujące ochronę własności, innych praw majątkowych oraz dziedziczenia. Skutkuje ono m.in. obowiązkiem ustawodawcy stanowienia przepisów i procedur udzielających ochrony prawnej prawom majątkowym, a także obowiązkiem powstrzymania się od przyjmowania regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawić ochrony lub ochronę tę ograniczyć – por. wyrok z dnia 2 czerwca 1999 r. (sygn. akt K 34/98). Na treść prawa do własności składa się szereg uprawnień, w tym wolność jej nabywania, zachowywania oraz dysponowania nią – por. wyrok z dnia 31 stycznia 2001 r. (sygn. akt P 4/99), możliwość korzystania (w tym korzystania ze środków pieniężnych) – por. wyrok z dnia 16 października 2007 r. (sygn. akt SK 63/06), pobierania pożytków lub pośredniego eksploataowania przedmiotu własności.

W świetle orzecnictwa Trybunału Konstytucyjnego sprzeczne ze standardem konstytucyjnym są w szczególności rozwiązania normatywne, które tworzą pozorne i nieefektywne mechanizmy ochrony praw podmiotowych – por. wyrok z dnia 1 września 2006 r. (sygn. akt SK 14/05). Ochrona zapewniana majątkowym prawom podmiotowym musi być realna. Punktem

zaś odniesienia (kryterium weryfikacji tej cechy) jest skuteczność realizacji określonego prawa podmiotowego w konkretnym otoczeniu systemowym, w którym ono funkcjonuje – por. wyroki z dnia 25 lutego 1999 r. (sygn. akt K 23/98) oraz z dnia 12 stycznia 2000 r. (sygn. akt P 11/98).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt omawianej sprawy, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, art. 98 ust. 2 *PrB* w zakresie, w jakim pozwala wystawić bankowy tytuł egzekucyjny i nadać na ów tytuł klauzulę wykonalności przeciwko spadkobiercom osoby, która dokonała czynności bankowej z bankiem, w sposób nadmierny ogranicza prawo do sądu wynikające z art. 45 ust. 1 *Konstytucji* w kontekście konstytucyjnej zasady równości wyrażonej w art. 32 ust. 1 *Konstytucji*, a także powoduje nadmierne ograniczenie prawa własności spadkobiercy.

Okoliczność, iż przyznanie uprawnienia bankom do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych jest niezgodne z zasadą równości potwierdził Trybunał Konstytucyjny w *Wyroku z 2015 r.* W ww. orzeczeniu wskazano na istniejący brak równowagi pomiędzy stronami stosunku prawnego, sprowadzający się do tego, że z jednej strony bank stawia się w roli sędziego we własnej sprawie (bank sam wydaje tytuł egzekucyjny, zastępujący orzeczenie sądu, z pominięciem merytorycznego rozpoznania sprawy), a z drugiej strony klienta, który dowiaduje się o wystawieniu bankowego tytułu egzekucyjnego dopiero na etapie postępowania egzekucyjnego i może bronić się w szczególności w ramach powództwa przeciwegzekucyjnego, biorąc jednak na siebie cały ciężar dowodzenia i jednocześnie ponosząc koszty z tym związane.

W świetle powyższego należy postrzegać także sytuację prawną, w jakiej znalazł się *Skarżący*, a zwłaszcza wynikający z tej sytuacji kontekst prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej gwarantującej równouprawnienie stron oraz zapewniającej efektywną ochronę prawa własności.

Śmierć człowieka wywołuje wiele różnorodnych skutków w stosunku do osób najbliższych zmarłego, które znajdują odzwierciedlenie w sferze emocjonalnej, społecznej, prawnej, podatkowej, a także ekonomicznej. Osoby, które zmagają się z tym wyjątkowo trudnym do zaakceptowania zdarzeniem, muszą dodatkowo podolać skomplikowanemu porządkowaniu spraw majątkowych zmarłego.

Przed wszystkim przyszli spadkobiercy zostają pozbawieni realnych możliwości uzyskania wiedzy na temat ewentualnego zadłużenia spadkodawcy, czego przykładem

jest sprawa *Skarżącego*. Generalny aspekt tego problemu, tj. dostępu spadkobierców do informacji o sytuacji majątkowej osoby zmarłej, został szerzej omówiony w pkt. IV niniejszego pisma.

W konsekwencji należy stwierdzić, iż spadkobiercy nie dysponują odpowiednimi informacjami, na podstawie których mogliby podjąć decyzję w przedmiocie sposobu przyjęcia spadku lub odrzucenia spadku ze względu na powoływanie się przez banki na tajemnicę bankową. Nie mają również dostatecznych możliwości pozwalających na podjęcie skutecznej obrony przed tytułem wykonawczym wystawionym w oparciu o bankowy tytuł egzekucyjny.

Trybunał Konstytucyjny w *Wyroku z 2005 r.* wyraził pogląd, iż specyficzny instrument uprzywilejowania banków, jakim jest bankowy tytuł egzekucyjny może być zrównoważony poprzez szczególne powinności informacyjne banku wobec klienta, co powinno efektywnie poprawić jego pozycję wobec instytucji finansowej. Zdaniem Trybunału „(...) obowiązki informacyjne związane z dokonywaną czynnością należy rozumieć szeroko, jako obejmujące nie tylko wyjaśnienie treści i znaczenia dokonywanej czynności (przedmiotu i charakteru świadczenia podstawowego) i płynących z niej konsekwencji prawnych, ale także tych wszystkich elementów ubocznych, pozostających w funkcjonalnym związku z przedmiotem świadczenia, które mogą mieć istotne znaczenie dla sytuacji prawnej kontrahenta profesjonalisty, w rozważanym wypadku – klienta banku, a więc także te, które wiążą się z warunkami rozwiązania umowy, jej zabezpieczeniem, skutkami niespełnienia świadczenia etc. (...)”. Rozważania te Trybunał poczynił w odniesieniu do sytuacji klienta banku, który decyduje się na dokonanie czynności bankowej i składa pisemne oświadczenie o poddaniu się egzekucji.

W świetle powyższego należy uznać, iż spadkobiercy stawiani są w jeszcze bardziej niekorzystnej sytuacji niż osoby, które bezpośrednio z bankiem dokonywały czynności bankowej. W przypadku spadkobierców deficyt informacji nadmiernie utrudnia realizację i tak już ograniczonej sądowej ochrony, przejawiającej się w postaci jedynie formalnej możliwości złożenia zażalenia na postanowienie sądu w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności (art. 795 *kpc*), czy też w postaci wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego (art. 840 *kpc*). Innymi słowy, pomimo tego, iż teoretycznie droga do merytorycznego rozpoznania sprawy pozostaje otwarta, to pozycja procesowa spadkobierców jest bardzo słaba. Przy ograniczonych możliwościach dostępu do materiałów dowodowych, muszą bowiem prowadzić spór przeciwko instytucji bankowej, która jest w posiadaniu całości dokumentacji sprawy i jednocześnie została uprawniona do dochodzenia swych roszczeń w uproszczonym

trybie. Na spadkobiercach spoczywa również cały ciężar dowodzenia (z zachowaniem rygorów dowodowych, jakie wiążą się z wniesieniem pozwu w trybie art. 840 *kpc*), a także ponoszenia kosztów związanych z wszczęciem postępowania.

Można więc skonstatować, iż spadkobiercy wpadają niejako w pułapkę. Z jednej strony zaskakiwani są trudnościami, jakie towarzyszą im przy weryfikowaniu istnienia ewentualnych zobowiązań zmarłych, z drugiej strony zaskakiwani są możliwością zastosowania przez banki instrumentu, jakim jest bankowy tytuł egzekucyjny, o czym również w zasadzie nie mają wiedzy do czasu wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Spadkobiercy dowiadują się bowiem o istnieniu tytułu wykonawczego wraz z pierwszą czynnością egzekucyjną. Powyższe prowadzi do wniosku, iż spadkobiercy nie mają w zasadzie szans uchronić się przed nieprzewidzianymi skutkami umów zawartych uprzednio przez ich osoby najbliższe.

Natomiast sytuacja banku jako drugiej strony stosunku zobowiązaniowego w odniesieniu do spadkobiercy dłużnika kształtuje się zgoła odmiennie. W przypadku wystąpienia zdarzenia, jakim jest śmierć dłużnika, bank powołując się na tajemnicę bankową może odmówić udzielenia spadkobiercom podstawowych informacji dotyczących zobowiązania. Ponadto, nie kieruje swych roszczeń na drogę postępowania sądowego, ani też nie ponosi ciężaru dowodzenia oraz kosztów z tym związanych. Natomiast po uzyskaniu klauzuli wykonalności (co w zasadzie jest tylko formalnością), rozpoczyna się postępowanie egzekucyjne, w toku którego możliwe jest niemalże natychmiastowe egzekwowanie należności bankowych.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, mamy do czynienia z ewidentnym zachwianiem równowagi w relacji stron stosunku prywatnoprawnego, jakimi w następstwie dziedziczenia staje się spadkobierca i instytucja bankowa, co niewątpliwie uwidoczniło się w analizowanej sprawie *Skarżącego*. Wadliwie ukształtowana procedura prowadzi do nieuzasadnionego ograniczenia konstytucyjnego prawa do rzetelnego i sprawiedliwego procesu, w którym zagwarantowane jest równouprawnienie stron.

Ponadto, Rzecznik Praw Obywatelskich podziela zarzuty podniesione w skardze konstytucyjnej dotyczące tego, iż art. 98 ust. 2 *PrB* w kwestionowanym zakresie skutkuje nadmiernym, a przez to nieuprawnionym uszczupleniem własności spadkobiercy (art. 64 ust. 1 *Konstytucji*), wobec którego zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne w oparciu o tytuł wykonawczy wystawiony na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego.

Jak wiadomo, do instrumentów prawnych, które zapewniają ochronę własności, należy w szczególności zaliczyć prawo do sądu. W przypadku procedury przejawiającej się w możliwości uproszczonego egzekwowania roszczeń przez bank wobec spadkobierców, osoby, która z bankiem dokonała czynności bankowej, trudno dopatrzeć się należytego poziomu ochrony ich prawa własności lub innych praw majątkowych. W szczególności zważyć należy, iż w momencie dokonania pierwszej czynności egzekucyjnej, dochodzi do zajęcia składników majątkowych spadkobiercy, a więc jeszcze przed możliwością podjęcia przez niego jakiegokolwiek obrony, która w rzeczywistości ograniczona jest brakiem dostępu do informacji.

Niezależnie od tego należy podkreślić, iż ewentualne zwalczanie istniejącego tytułu wykonawczego przez spadkobiercę, następuje w sytuacji, gdy toczy się już wobec niego egzekucja. Tym samym, to na spadkobiercy spoczywa dodatkowa uciążliwość w postaci podjęcia działań pozwalających na wstrzymanie egzekucji. Problem ten wyraźnie uwidocznił się na przykładzie sprawy *Skarżącego*, w której wprawdzie doszło do zawieszenia postępowania egzekucyjnego, ale nastąpiło to dopiero na skutek wydania przez Trybunał Konstytucyjny postanowienia tymczasowego (sygn. akt Ts 6/14).

Jednocześnie podnieść należy, iż omawianej sprawie wobec braku możliwości uzyskania odpowiednich informacji na temat sytuacji majątkowej osoby zmarłej do czasu upływu ustawowego terminu uprawniającego do złożenia oświadczenia w sprawie przyjęcia bądź odrzucenia spadku, prawa majątkowe *Skarżącego* zostały naruszone w związku z obowiązującą zasadą nieograniczonej odpowiedzialności za długi spadkowe (art. 1015 § 2 *kc*).

Mając na uwadze powyższe, przedstawiam stanowisko jak na wstępie niniejszego pisma procesowego.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich